

Радослав Раденковић

Опасна лепота ноћникове ватре

(Томислав Мијовић: „Подљуте“ — Нолит, Београд, 1974.).

Име Томислава Мијовића, сада главног уредника зајечарског часописа „Развитак“, није непознато нашој књижевној јавности; оно је, већ више од двадесет година, присутно на страницама наших најугледнијих часописа и листова. Мијовић је 1954. године, заједно са Б. Јовановићем и Б. Тимотијевићем и П. Пејатовићем, објавио збирку песама под занимљивим насловом: Квартет, а 1960. штампао је у Новом Саду нову књигу „На ногама“. За свој рад на развијању и чувању културних традиција свога краја — Мијовић је добио и Вукову награду, једно од највећих признања те врсте у нас.

Најновија збирка овог песника и културног радника „Подљуте“ појавила се у књижевним изложима почетком ове године и до данас нисмо нашли неки потпунији исказ те књиге. Доиста, о овој збирци и не може се одмах говорити а да се притом не промаши у оцени и суду. Написана у једном даху, она читаоцу нуди поткожно путовање по пределима песникове свести где се догађа један оштар и згуснут обрачун са самим собом, с празнином и лелеком за нечим далеким и недостижним.

Књига почиње стиховима:

*Ова ватра није ватра,
хоће да нам затре ватре
сна и лудог заричања —*

а завршава се:

*Опасна лепота ноћникове ватре
нек нас јадне снађе, нађе или
сатре.*

У тим оквирима, између тих ватри, песник се вуче по змијаштима од којих зида своју поезију, вуче се по рушевинама неког прошлог смисла, по гомилама још неразвијених ватром и ветром, по привидима, јер све што је постојало, све што се родило, као и да је у том процесу одолевало свом бесмислу:

*Кућу гради Мајстор Манојло,
а виле по свуноћ руше,
по свуноћ разваљују.
Бре, какав је то Манојло,
на какав је то луди камен стао?*

И тако, све је то овде пропевало — горко као лек. И, док човек чита ове стихове, док их претаче слухом и орцем, осећа да се ту сручила нека голема бољка, да се ту закилила и запепелила, заискрила и оватрила — ту горчину своју избљувала. Нешто је у тим стиховима родно засечено, пањ на две невоље цепнут; нешто је у њима остало недосечено, клано — недоклано, крваво од постојања. немира, несна и немоћи.

Јер човек је увек у губитку:

*Сањах коња ветровита
на пољани разбуђеној.
Сањах птицу стреловиту
посред неба недогледна.
Коњ ми сломи обе ноге,
птица мину и замину.*

Отуда је биће песниково у сталном копрцању, у ударању главом о зидове, светлости, снови — увек у вапају, увек у скоку некоме увис, а тај скок је само знак да се даље не може, јер то „даље“ је круг из којег

се шири безброј других кругова; то даље је филозофија апсурда! Иначе, ова поезија обилује универзалним исказима. Судаћи по њима, а и мимо њих, човек је често приморан да ради и оно што на неки начин вређа његове етичке ставове, што га чини одбаченим и осиромашеним, отуђеним од онога што је било услов његовог погрђивања као слободног бића. Ту, на тим релацијама, јавља се и једна најзанимљивија искра ове поезије, јер се у њој личност индивидуе идентификује са структуром масе, а она је, притом, потпуно обезличује.

*Овом руком ову руку
узимају, ускраћују.
Овом руком потрошачком
ову руку залагују, поткрадају.*

У томе видимо још једну могућност приступа, али је одлажемо за неко ново виђење.

Мијовић, иначе, има нечег прометејског у себи, нечег спорог, пелитатог, неке коби и мучнине, али не и трансцендентално-песимистичког; има нечег и од оних наших јунака, народних патника и бораца какав је био Болани Дојчин, Стари Вуједин, Браћа Јакшићи; има у њему и мириса народних бајања „да се залечи рана која је у подљутама“, да се разиђу уроци. Све је то ту, у овој смиреној и укроћеној песничкој немоћи застало пред преобилем тајни и немогућности разрешења. Та угроженост, која се на моменте и физички осећа, у неким случајевима се стишава,

*Сад срстају напрсле свежине
и сад може оно што не може —*

да би часак иза тога ове потекло старим токовима:

*Опет жишка у нама и око нас
се свија
светлост и поново смо залудно
црно и клица.*

И језик овог песника је такав да пријатно погоди човека.

Очигледно, он копа по нашем речнику док не допре до његове најчистије жице коју брижљиво вади и гради доста рањив и рањен материјал песме. Његови стихови су и по својој форми, и по структури, и по говорном материјалу, доста једноставни, али из те једноставности, из те стишености, избија нека свежина која трезни. Често инсистирање на по неким речима, делова стиха или целим стиховима, даје тон целој песми, чини је потубијом:

*Гледаћемо ову мртву воду
а нећемо знати да је мртва
и нећемо дати да је мртва.
јер гледамо ову мртву воду.*

Или:

*Мрак преда мном, мрак у мени,
само у сну, само у сну
јави ми се невиђено.*

Цела ова књига по мом осећању вредности, може се поларизовати око наколика основна својства. Прво, Мијовић је свој, не имитира никога, пише како мисли да треба, и како уме; друго, избор тематике је савремен, произилази из наше реалности; треће, он је за борбу против безбојности, кукавичлука и учмалости, против свега што људе чини нечовечним: за гордо стање, за усправност хода, за оним што „гордо звучи“. У том циљу он у себи распирује ватре које могу узбудити дух; и четврто, ради остварења својих мисли песник се наслања на народни еп, издашно користи оне делове који се односе на јунаке у искушењу страдања и те делове трансформише у савремено стање. Отуда се књига, на неки начин, јавља и као ода народном болу написана руком онога, који је разумео невиних родитеља рудни говор, који је у тузи претходника пронашао своје извориште и уток својих чемира.

Све што је дато, уверљиво је, али не и потпуно јер не изражава живот као интегралну целину.

ПОЕЗИЈА
ОКТОБРА